

Ιστορικά Μνημεία

Ταξιδευτής

Στους χάρτες του μυαλού, σύνορα δε χαράζονται και όρια στενά.

Μονάχα πορείες προκλητικές. Κάθε νέου τόπου, το κορμί, σε καρτερεί να το γνωρίσεις.

Με σεβασμό να διασχίζεις μονοπάτια -τις λεωφόρους να αποφεύγεις.

Μη σπαταλήσεις μέρες. Ζήσε ταξιδευτής.

Πολιτιστικοί περίπατοι Θεσσαλονίκης

ΚΕΙΜΕΝΟ: Νίνα Ρόδη

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Άννα Καλαϊτζή, ΣΚΙΤΣΑ: Χρήστος Κούντουρας, ΚΑΡΤ-ΠΟΣΤΑΛ: Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης

περίπατος πρώτος: Ανάμεσα σε δύο πύργους Λευκός Πύργος > Πύργος της Αλύσεως

Να, λοιπόν που σου γράφω από τη Θεσσαλονίκη.

Θα αναρωτιέσαι πώς βρέθηκα εδώ...

Τα βήματά μας, γνωρίζουν τη διαδρομή. Αυτή που ακόμα δεν διαθήκαμε.

Έφτασα ξημερώματα. Με μια αποσκευή γεμάτη χαρτιά που ανυπομονούν να γεμίσουν λέξεις. Με μια καρδιά που ελπίζει να συντονιστεί με τον καινούργιο τόπο.

Χαμογελάς... Έτσι είναι ο φίλος σου, με γνωρίζεις άλλωστε καλύτερα απ' τον καθένα. Με μια βαλίτσα μοναχά, γυρίζω στο χρόνο και στο χώρο. Είναι η εποχή αυτή, που με καλεί να γράψω.

Το καταφύγιό μου - έτσι δεν το λες; βρίσκεται ψηλά, στην Άνω Πόλη. Ένα δωμάτιο με ένα μικρό κουζί-νάκι κι ένα παράθυρο. Μόνο. Μα είναι αρκετό.

Ο θερμαικός με τα χίλια πρόσωπα διεισδύει τόσο επίμονα, που νιώθω πως θέλει να γεμίσει θάλασσα όλο το δωμάτιο.

Τώρα που το παρατηρώ και το δωμάτιο είναι θαμμένο γαλάζιο. Το γαλάζιο δωμάτιο του θερμαικού. Έκανα μια εκέψη, καθώς ανέβαινα το πρωί. Να μου κάνεις παρέα στους περιπάτους μου κι εγώ, πάντα "ο πιστός σου συγγραφέας", θα σου γράφω για όλα συναντήσαμε. Θα είσαι εδώ χωρίς να είσαι ή πάλι χωρίς να είσαι εδώ, είσαι παντού.

Λευκός Πύργος

Σου διάβαζα από τον οδηγό της πόλης πληροφορίες. Ακουμπούσες στον ώμο μου αμίλητη, προσέχοντας κάθε μου λέξη. Ολοκληρώθηκε σε αυτή τη μορφή τον **15ο αι.** Το **1985** αναστηλώθηκε και τιμήθηκε το **1988** με το βραβείο **Europa Nostra**.

Πρότεινα να μπούμε μέσα. Είπες πως αυτό το κάνουν οι ταξιδιώτες. Μα κι εμείς ταξιδιώτες είμαστε. Πάντα θα είμαστε, όσο γνωρίζουμε τους εαυτούς μας.

Μέχρι να συνηθίσουν τα μάτια μας στο φως, σου ψιθύρισα στο αυτί πως κάποτε τον έλεγαν **“Πύργο του αίματος”**. Μου

έσφιξες δυνατά το χέρι. Πόσο εύθραυστη είσαι...

Το **1883** ο σουλτάνος **Αβδούλ Χαμίτ ο δεύτερος**, έδωσε εντολή να τον ασπρίσουν και έτσι απέκτησε το επίθετο **“Λευκός” Πύργος**.

Σταματήσαμε σε κάθε σταθμό εικονικής περιήγησης αναγνωρίζοντας σημεία και εποχές.

Η διαχρονία της Θεσσαλονίκης και του πολιτισμού της μέσω της τέχνης και των πολυμέσων. Σε μια κυκλική διαδρομή τυλίγεται και ξετυλίγεται η ιστορία της.

“Θεσσαλονίκη. Μεταμορφώσεις - Μνημεία και Ιστορία - Πατρίδα των ανθρώπων - Στους δρόμους του εμπορίου”.

Στην κορυφή του Πύργου με πήρες αγκαλιά. Η καρδιά σου χτυπούσε έντονα.

Στην κάθοδό μας, ακουμπήσες στο κυκλικό τείχος. Με κοίταξες με εκείνο το γνώριμο βλέμμα. Εκείνο που μου χάριζες όταν ήθελες να με ευχαριστήσεις. Το ταξίδι μιας πόλης μαγικής είχε μόλις ξεκινήσει.

Περάσαμε στην **“Εθνικής Αμύνης”**. Μια μονοκοντυλιά ο δρόμος αυτός από τον Λευκό Πύργο μέχρι την Αγίου Δημητρίου εκεί που ο ένας αγκώνας κλείνει το πανεπιστήμιο. Το οθωμανικό όνομά της, **“Λεωφόρος Χαμηδιέ”**, από το όνομα του Σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ II. Η ονομασία του δρόμου άλλαξε σαν παιδικό παιχνίδι. **1916: Βασιλίσσης Σοφίας, 1920: Εθνικής Αμύνης, 1922: Βασιλίσσης Σοφίας, 1936: Εθνικής Αμύνης, Κατοχή: Βασιλίσσης Σοφίας, μετά την κατοχή: Εθνικής Αμύνης, σήμερα: Εθνικής Αμύνης.**

Σίγουρα δεν έμειναν χωρίς αντικείμενο οι επιγραφοποιοί των οδοσημάνσεων. Γέλαγες σα μικρό παιδί, το βρήκες πολύ αστείο. **Θλιβερά αστείο, πράγματι!**

Σταματήσαμε έξω από την ψηλή πρόσοψη του **Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος**.

Υπήρξε το πρώτο θέατρο στην Ελλάδα που καθιέρωσε **«εναλλασσόμενο δραματολόγιο»**.

Σου άρεσε να παρακολουθείς παραστάσεις. Έλεγες πως οι δραματικοί ρόλοι σου ταίριαζαν πολύ. Εγώ πάλι σε είχα για κωμική φιγούρα. Ίσως πάλι, αυτός ο σαρκασμός σου για τη ζωή, να είναι ταυτόχρονα δραματικός και κωμικός σε όλη του την έκταση.

Το Κρατικό Θέατρο, διαβάζω, ιδρύθηκε το **1961**, στεγάστηκε ένα χρόνο αργότερα στο νεόκτιστο κτίριο της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών με καλλιτεχνικό διευθυντή τον **Σωκράτη Καραντινό**, ιδρυτή μαζί με σπουδαιούς συνεργάτες της **“Νέας Δραματικής Σχολής”** στην Αθήνα του **1933**.

Αισθάνθηκα όμορφα όταν σου ανέφερα για τον πρώτο πρόεδρο, συγγραφέα **Γιώργο Θεοδοκά**.

Μου αρέσει ο τίτλος του συγγραφέα. Προσδίδει πάντα την αίγλη του στοχαστικού ανθρώπου.

Έκανες εκείνο το χαριτωμένο «Μμμ! Περιέργοι, απομονωμένοι τύποι...».

Την ένιωθα την απομόνωση που έλεγες. Κάποιοι ξεχωριστοί άνθρωποι που προσεγγίζουν το μη ορατό, τόσο απλά και απόλυτα.

Δίπλα, η **Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών**. Η σπουδαία προσφορά της Εταιρείας σε επιστημονικό και εθνικό επίπεδο έχει τιμηθεί με το αργυρό μετάλλιο της Ακαδημίας Αθηνών. Η συλλογή της βιβλιοθήκης της περιλαμβάνει πάνω από εβδομήντα χιλιάδες τόμους, παλαιότυπα, εφημερίδες, χάρτες κ.α.

Ιδρύθηκε το **1939** με πρώτο πρόεδρο τον **Κωνσταντίνο Μερκουρίου**. Σκοπός της, η συγκέντρωση και η διάδοση υλικού που σχετιζόταν με την **Ελληνικότητα της Μακεδονίας**. Ό,τι στάθηκε υψηλό ιδανικό για τους πνευματικούς πρωτεργάτες συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Παρέμεινες σιωπηλή. Μάλλον σκεφτική. Γνώριζα ποιο μονοπάτι διάβαινες. Για τους στόχους που θέτονται πάνω από τον μικρόκοσμο του καθενός. Η συλλογική μνήμη που πρέπει να μείνει κοινή και αδιαίρετη. Σε άφησα μέχρι να επιστρέψεις μόνη σου.

Αριστερά, σου έδειξα τα πρώτα δείγματα του ανατολικού τείχους. Κάτω από το ογκώδες οίκημα της τράπεζας προσπαθούσαν να αναπνεύσουν.

Και να ήταν το πρώτο κτίριο που στάθηκε με τόσο θράσος στις δικαιολογίες “της ανοικοδόμησης της πόλης”; Υψώθηκαν και κάλυψαν κομμάτια ιστορίας, τόνοι μπετόν. Κρίκοι αλυσίδας διαλυμένοι, μόλις που φαίνονται μέσα στα οικοδομικά τετράγωνα.

Πάλι θα με πεις “γκρινιάρη” και πάλι θα σφίξω τα χείλη να μη το συνεχίσω.

Μα, σα να κατάλαβες πως κάτι άλλο γίνεται σε τούτη δω την πόλη και με άφησες να λέω. Κάτι που αλλάζει μέσα σου ανείπωτα, όταν την δεις να απλώνεται με όλα της τα θέλητρα μπροστά σου.

Στην οδό **Μανουσσογιαννάκη** με **Φιλικής Εταιρείας** ένα νεοκλασικό διώροφο κτίριο τράβηξε την προσοχή σου. Διάβασες δυνατά: **«Ελληνική Αστική Σχολή Δ. Ιωαννίδη Σιατίστειως»**.

Οι μεγάλοι ευεργέτες εξακολουθούν να πορεύονται στις κοινωνικές διαδρομές αυτής της πόλης, όπως κι όλης της Ελλάδας. Ο **Δημήτρης** και η **Μαρία Ιωαννίδη** δεν ευτύχισαν να αποκτήσουν παιδιά, όμως κατάφεραν να μορφώσουν γενιές μαθητών. Η ιστορία του σχολείου είναι συγκινητική καθώς ο Ιωαννίδης, ιδιόχειρα και μυστικά, είχε συντάξει τη διαθήκη του που εκτελέστηκε μετά το θάνατό του το 1906 και στην οποία επιθυμούσε να κτιστεί το σχολείο ώστε να στεγάσει την Αστική Σχολή του 1885. Ένα πλήρες εξατάξιο σχολείο αρρένων της χριστιανικής κοινότητας. Για τη δράση του το σχολείο βραβεύτηκε το **1969** με χρυσό μετάλλιο.

«Τότε οι νεκροί πεθαίνουν, όταν τους λησμονούμε», έτσι δεν έγραφε ο Κώστας Ουράνης;

Ανεβαίναμε αργά, στην πρώτη μας συνάντηση. Μετρούσαμε τα βήματα που κάναμε μαζί. Τα πρώτα μας στη **“Σαλοβίκη”**. Έβρισκες αυτή την ονομασία ποιητική. Ανθρώπινη. Τόσο που η παρουσία

της πόλης ήταν ανάμεσά μας.

Βγαίνοντας στην οδό Εθνικής Αμύνης ξανά, το επιβλητικό σύγχρονο κτίριο της Κεντρικής Δημοτικής Βιβλιοθήκης.

«Ευεργετών συνέχεια. Κάτι ακόμα για την προσφορά στην παιδεία. Πάμε στο υπόγειο;»

«Απ'τα ψηλά στα χαμηλά κι απ' τα πολλά...»

«Στα πολύτιμα», σε πρόλαβα πριν τελειώσεις τη φράση σου. «Ελα, οι παλαιότερες εφημερίδες της συλλογής της βιβλιοθήκης, ο **«Αιών»** και η **«Ομόνοια»** του **1880**, βρίσκονται εδώ». Χαμηλόφωνα άκουσες την ιστορία της δημοτικής βιβλιοθήκης. Ιδρύθηκε το **1932** και άρχισε να λειτουργεί το **1939**. Οι εργασίες για τη συγκρότησή της άρχισαν το 1938 από το **Γεώργιο Βαφόπουλο**, τον πρώτο διευθυντή της, σε μια αίθουσα του Μεγάρου της ΧΑΝΘ με 2.500 περίπου βιβλία.

Στα πενήντάχρονα της λειτουργίας της το **1989**, έγινε η πρώτη δωρεά από τον Βαφόπουλο με το ποσό των **120.000.000 δραχμών** για την ανέγερση Νέας Κεντρικής Βιβλιοθήκης. Και μια λεπτομέρεια: στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο 1940-41, η Δημοτική βιβλιοθήκη αναγκάστηκε να κλείσει το αναγνωστήριό της, οργάνωσε όμως ένα σύστημα δανεισμού βιβλίων στους τραυματίες της πόλης. Όποια διαδρομή καθημερινά κι αν ακολουθείς, έχεις λόγους να εκτιμάς και να εμπνεέσαι από έργα ανθρώπων, που έζησαν, πρόσφεραν και δημιούργησαν συνθήκες πολιτισμού και ιστορίας. Απλά μη προσπερνάς, σα να μην βλέπεις. **Καμιάς πόλης δεν αξίζει ένα ακόμα αδιάφορο βήμα.**

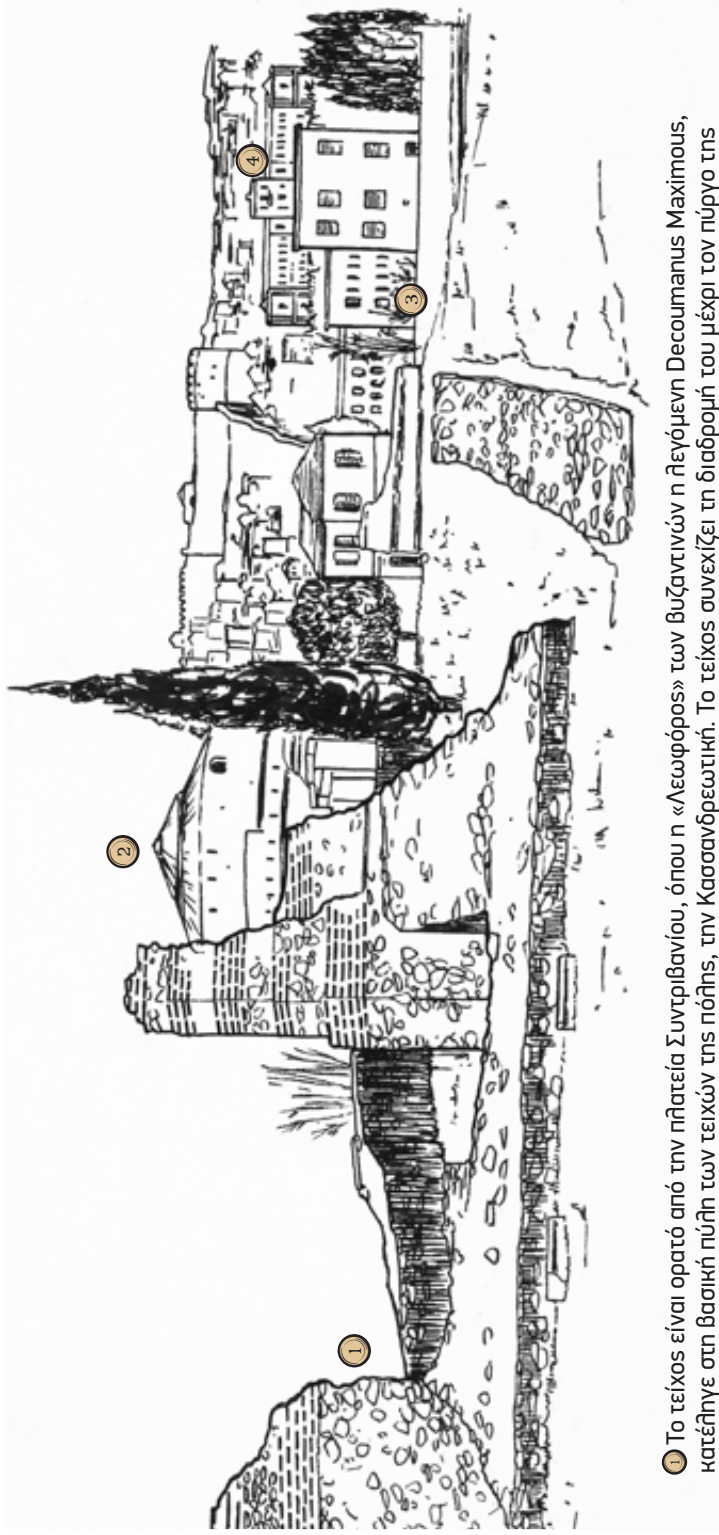
Στο **«Σιντριβάνι»** σου είπα την επόμενη ιστορία του δρόμου.

Όταν ο **Σαμψρή πασάς** κατεδάφισε το **1869** τα παραθαλάσσια Βυζαντινά Τεί-

Τμήμα τριγωνικού πρόβολου και προτειχίσματος του ανατολικού τείχους, στη συμβολή των οδών Τσιμισκή και Φιλικής Εταιρείας.

Τμήμα του κύριου τείχους και του προτειχίσματος της ανατολικής πλευράς

1 Το τείχος είναι ορατό από την πλατεία Συντριβανίου, όπου η «Λεωφόρος» των βυζαντινών η λεγόμενη Decoumanus Maximous, κατέληγε στη βασική πύλη των τειχών της πόλης, την Κασσανδρεωτική. Το τείχος συνεχίζει τη διαδρομή του μέχρι τον πύργο της Αλύσεως.

2 Πίσω του η επιβλητική Ροτόντα από τα αρχαιότερα μνημεία της πόλης, κτισμένη στα χρόνια του καίσαρα Γαλιερίου (306 μ.Χ).

3 Διακρίνονται το: Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης «Γ. Γεννηματάς». Αρχικά ως «Γ' Στρατιωτικό Νοσοκομείο», ενώ μετά την μικρασιατική καταστροφή ως «Κεντρικό Νοσοκομείο Προσφύγων», φιλοξένησε και την Ανωτάτη Κρατική Σχολή Νοσοκόμων.

4 Και το Γ.Ν.Θ. «Άγιος Δημήτριος», διάσημο επίμηκες κτίριο, με τέσσερις πτέρυγες στα τέσσερα άκρα του διέπεται από απόλυτη συμμετρία. Χρησιμοποιούνται στοιχεία από τον Κλασικισμό και την Αναγέννηση. Μαζί με το Νοσοκομείο «Χίρς» αποτελούσαν στην αρχή του αιώνα τα μεγαλύτερα νοσοκομεία της πόλης.

Πλατεία Συντριβανίου, τέλη 19ου αιώνα.

χη της Θεσσαλονίκης και λίγο αργότερα το **1889** ο **Μιδάτ πασάς** τα ανατολικά, για να δημιουργηθεί η ονομαζόμενη Λεωφόρος Χαμηδιέ, δημιουργήθηκε άσχημη εντύπωση στον πληθυσμό της πόλης και ιδιαίτερα στους Έλληνες.

Πράγματι δεν ήταν θέμα αισθητικής. Τα τείχη τούς έκαναν λιγότερο ανασφαλείς. Άλλωστε έμπαιναν στην νέα εποχή, του εξωραϊσμού. Η μεγαλούπολη δεν είχε λόγους να φοβάται. Ότι της είχε συμβεί άλλωστε, είχε συμβεί με την παρουσία των τειχών. Το μόνο που είχε πλέον να φοβάται, ήταν ο ίδιος της ο εαυτός.

Την ημέρα των εγκαινίων έρρεε σερμπέτι βύσσινο από το σιντριβάνι.

«“Σερμπέτι”, έτσι πίνεις τον καφέ σου», με κοίταξες και κούνησες το κεφάλι.

Πάντα με μάλωνες για την πολύ ζάχαρη που έβαζα.

Το Σιντριβάνι παρέμεινε στην θέση του μέχρι το **1936**. Το σημερινό είναι πιστή ανακατασκευή του αρχικού, που επανατοποθετήθηκε στον ίδιο ακριβώς χώρο της ομώνυμης πλατείας το **1977**.

Απογοητευτικές όταν το άκουσες.

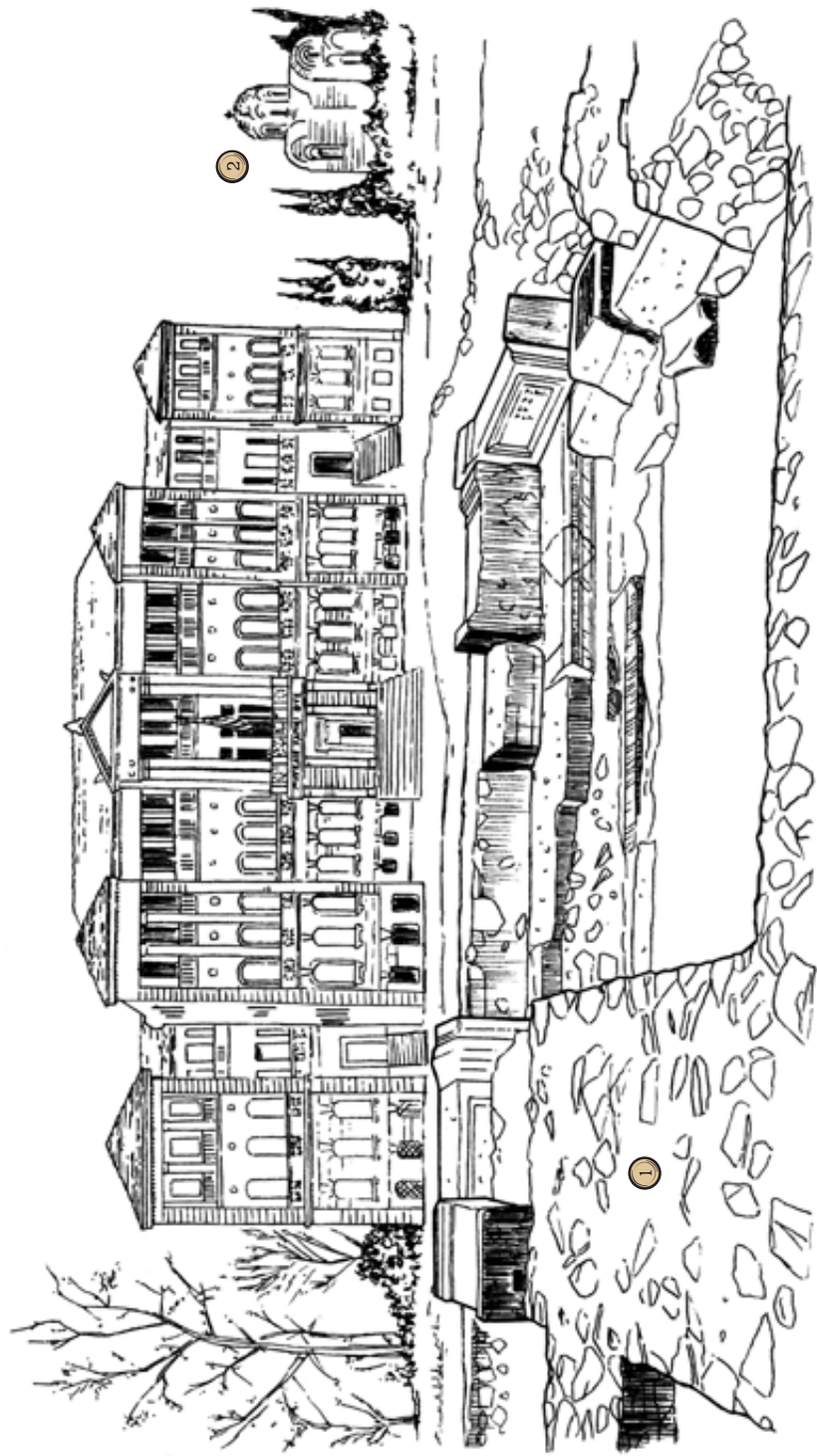
Απέναντί του, το γλυπτό του **Ζογγολόπουλου**, σύμβολο της βιομηχανικής ανάπτυξης την μεταπολεμική περίοδο. Σύμφωνα με τον δημιουργό, απεικονίζει αφαιρετικά τη **Νίκη της Σαμοθράκης**. Αγορασμένο από τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης το **1966**, είχε εγείρει ζητήματα καλαισθησίας και όχι μόνο, στους κατοίκους της πόλης. Οι εφημερίδες έγραφαν και ο κόσμος άλλοτε δυσανασχετούσε κι άλλοτε εξήρε το προοδευτικό πνεύμα της εποχής.

Σου διάβασα ένα απόσπασμα του **Δ. Αγραφιώτη** προέδρου της Ενώσεως Β. Ελλάδας “Πολύγνωτος Παιώνιος”, στον “Ταχυδρόμο”: “Σας ευχαριστούμε και πάλι θερμότατα όλους! Ζήτω ο λαός της Θεσσαλονίκης με το ανεπτυγμένο γούστο, που θα διώξει από την πόλη το σκιάχτρο που σήθηκε μπροστά στη ΔΕΘ για να μην μπορούν τα παιδάκια να περνούν από κει κοντά”.

Υπήρξε όμως και η υποστήριξη όσων κινούνται σε άλλες διαστάσεις και με διαφορετικές ταχύτητες.

Ο αρχιτέκτονας **Δημήτρης Φατούρος**, καθηγητής της Διακοσμητικής της Πολυ-

Κτίριο Πολιτικής Φιλοσοφικής. Αποτελεί ιστορικό κτίριο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- ④ Το ανατολικό τείχος συνεχίζει να εκτείνεται κατά μήκος του πεζοδρόμιου της οδού Κων. Μελενίκου. Στην περιοχή αυτή διακρίνονται τμήματα ορθογωνικών πύργων με λίθους-δόμους της ρωμαϊκής εποχής, που ανήκουν στο ρωμαϊκό τείχος της Θεσσαλονίκης των μέσων του 3ου αιώνα.
- ⑤ Η εκκλησία του Αγίου Στυλιανού λειτουργεί στον προαύλιο χώρο του ΑΠΘ. Κατασκευάστηκε από το “Άσυλο του Παιδιού” στην περίοδο 1938- 1943 σε σχέδια του Αριστοτέλη Ζάχου και τοιχογραφήθηκε από τον γνωστό ζωγράφο Πολύκληιτο Ρέγκο.

τεχνικής Σχολής, θα πάει ένα βήμα παραπέρα: “Από αυτή την άποψη η Θεσσαλονίκη βρίσκεται όχι απλώς στην πρώτη σειρά των αντίστοιχων προσπαθειών στα Βαλκάνια, αλλά και μέσα στην Ευρώπη. Πρέπει να συγχαρούμε την ΔΕΘ για την πρωτοβουλία της”.

Το γλυπτό πια είναι αναπόσπαστο κομμάτι της πόλης όπως και το Σιντριβάνι. Καταφέρνει αυτή η πόλη να ενώνει εποχές διατηρώντας την αίγλη του μύθου που τις καλύπτει. Κανείς δεν μπορεί να αφαιρέσει τη δυναμική της έκφρασης.

Το ροζ κτίριο απέναντι από την “**Παλαιά Φιλοσοφική**” τράβηξε το βλέμμα σου. Το καφέ «**Tabya**».

Τούρκικη λέξη που σημαίνει «οχύρωμα», καθώς ονομαζόταν έτσι όλη η περιοχή. Μπήκαμε μέσα στη διατηρητέα μονοκατοικία του **1912** χτισμένη με υλικά από τα κατεδαφισθέντα τείχη του 1911.

«Έναν καφέ “σερμπέτι” και ένα κακάο» παράγγειλες, γελώντας πονηρά. Τι σερμπέτι βύσσινο στο σιντριβάνι, τι σερμπέτι ελληνικός καφές, στην Tabya. Το σερμπέτι είναι σερμπέτι και ας μας χωρίζουν παραπάνω από ένας αιώνας.

Τη δεκαετία του ‘60, πριν γίνει η ανάδειξη του ανατολικού τείχους, τα παιδιά έπαιζαν στις “τούμπες” που είχε η περιοχή.

Κάποιο ζεστό καλοκαιριάτικο βράδυ θα μπορούσα να είχα τραυματιστεί ηρωικά στον αυτοσχέδιο πόλεμο, μέχρι να σημαίνει λήξη παιχνιδιού και να πάει ο καθένας σπίτι του.

Από το παράθυρο του Καφέ και με μελωδίες από το Πράσινο Ακρωτήριο, κοίταζες την “**Παλαιά Φιλοσοφική**”. Στο τέλος του 19^{ου} αι. χτίζεται ως «**Οθωμανική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης**», “**Ιδαδιέ Μεκτεμπί**”. Έργο του αρχιτέκτονα **Βιταλιάνο Ποζέλι**. Το **1927** εγκαταστάθηκε εδώ το νεοσύστατο «**Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης**». Τμήμα της σχολής στεγάζεται μέχρι σήμερα στο ίδιο κτίριο.

Μιλήσαμε για όσα θα μπορούσε ο καθένας μας να αναγνωρίσει και να ανακαλύψει σε έναν κυριακάτικο περίπατο στην πόλη. Το ζητούμενο είναι να μπορεί να αφουγκραστεί αυτό που η πόλη πάντα ψιθυρίζει ή άλλοτε κραυγάζει, χωρίς να μπορεί να ακουστεί.

Μετά το διάλειμμά μας, συνεχίσαμε προς την **Άνω Πόλη**. Ξεκίνησα να σου λέω για τα νεκροταφεία που εκτείνονταν έξω από τα τείχη της πόλης.

Το **Εβραϊκό Νεκροταφείο** βρισκόταν εκεί που σήμερα αναπτύσσεται η Πανεπιστημιούπολη. Καταστράφηκε από τους Γερμανούς επί Κατοχής. Οι Εβραίοι νεκροί της

Εβραϊκά νεκροταφεία, αρχές 20ου αιώνα.

πόλης, αντιμετώπισαν δύο φορές τον θάνατο και αυτό είναι θλιβερότερο κι από την ανάμνηση που ποτέ δεν χάνεται.

Πιο πάνω είναι το νεκροταφείο της “**Βαγγελίστριας**”. Μέχρι το **1875** οι Έλληνες έθαβαν τους νεκρούς τους οπουδήποτε έξω από τα τείχη της πόλης. Εκείνη τη χρονιά όμως, η Ελληνική Κοινότητα πέτυχε να της χορηγηθεί μια περιοχή για τις ανάγκες κοιμητηρίου. Περιτειχίστηκε, κτίστηκε η εκκλησία της Παναγίας της Ευαγγελίστριας και άρχισαν να θάβονται εκεί οι νεκροί.

Είχα όμως ακόμα μία ιστορία να σου πω. Δίπλα στην εκκλησία, υπήρχε μια στέρνα για να συγκεντρώνεται το νερό για τις ανάγκες του κοιμητηρίου. Οι Εβραίοι, ως άρχοντες της οικονομικής ζωής της πόλης μας, έπεισαν τις τουρκικές αρχές να απαγορεύσουν την κατάδυση του σταυρού στη θάλασσα την ημέρα των Θεοφανείων για να μη μολύνονται τα νερά και τα ψάρια. Η τελευταία κατάδυση του

σταυρού στη θάλασσα έγινε το **1879**. Από τότε γινόταν στην στέρνα της Ευαγγελίστριας. Όταν ο χειμώνας ήταν βαρύς και τα νερά παγωμένα, ο **Μίχος**, ένας παλικαράς από τη περιοχή της Καμάρας, που έπιανε συνήθως τον σταυρό, έσπαγε τον πάγο με το κεφάλι. Το **1912** ο Γενικός Διοικητής Μακεδονίας, **Ρακτιβάν**, απόκρυψε την εντολή που είχε να μην καταδυθεί ο σταυρός στον Θερμαϊκό και συνέχισε την παράδοση από την εξέδρα του Λευκού Πύργου.

Νεκροταφείων συνέχεια. Στην ίδια περιοχή δόθηκε χώρος για τους Διαμαρτυρόμενους και τους Αρμένιους να θάβουν τους νεκρούς τους. Θα δεις αριστερά πριν το νοσοκομείο του Αγίου Δημητρίου τον ψηλό μαντρότοικο.

Με κοίταξες με εκείνο το βλέμμα: «Οχι άλλη θλίψη» και είπα να αφήσω κατά μέρος τα περί θανάτων.

Ο **Άγιος Δημήτριος** χτίστηκε ως νοσοκομείο άπορων ξένων, “Γκουρεμπά

Χαστάνεσι” κι έπειτα μετατράπηκε σε Δημοτικό Νοσοκομείο, “Χαμιδιέ Μπελεντιγιέ”. Η πρωτοβουλία για την ίδρυσή του οφείλεται στον δήμαρχο **Χουλουσί μπέν**, ενώ αρχιτέκτονας του έργου φέρεται να είναι ο **Ξ. Παιονίδης**. Περιελάμβανε το κτίριο του λυσοιατρείου και τους κήπους του Πασά. Μετά την απελευθέρωση το νοσοκομείο μετονομάστηκε σε “Άγιος Δημήτριος”.

Με ρώτησες, όλο ενδιαφέρον, για τους «**Κήπους του Πασά**». Η μαγεία της Ανατολής σου δημιουργούσε πάντα μια ονειρική διάθεση. Ένας ακόμα αστικός μύθος στο αναλόγιο της βόλτας μας.

Αποτελούσαν τους κήπους του Νοσοκομείου. Διαμορφώθηκαν το **1904** από άγνωστο αρχιτέκτονα. Άγνωστη είναι και η προέλευση της ονομασίας τους. Οι κατασκευές αποτελούν δείγμα του κινήματος της φανταστικής αρχιτεκτονικής. Αν και ερειπωμένα, μπορείς να διακρίνεις το σιντριβάνι και γύρω από αυτό μια σήραγγα, μια στέρνα για τη συγκέντρωση του νερού, μια χαμηλή πύλη που οδηγεί

σε ένα υπόγειο χώρο και ένα υπερυψωμένο καθιστικό. Σε κάποια κεραμίδια διακρίνεται και η φήρμα της κεραμοποιίας: «**Fratelli Allatini**».

Τον ρόλο που έπαιξαν κανείς δεν τον γνωρίζει. Πάντως τα σενάρια είναι αρκετά και όχι μόνο φαντασίας.

Ανεβαίναμε θαυμάζοντας τα τείχη με την κορμοστασιά των περίπου δέκα, δώδεκα μέτρων που περιέκλειναν την “Καλλίστη όλων των πόλεων”, τη Θεσσαλονίκη. Αν και τελικά δεν την βοήθησαν ιδιαίτερα με τις συνεχείς προσπάθειες αλώσεώς της.

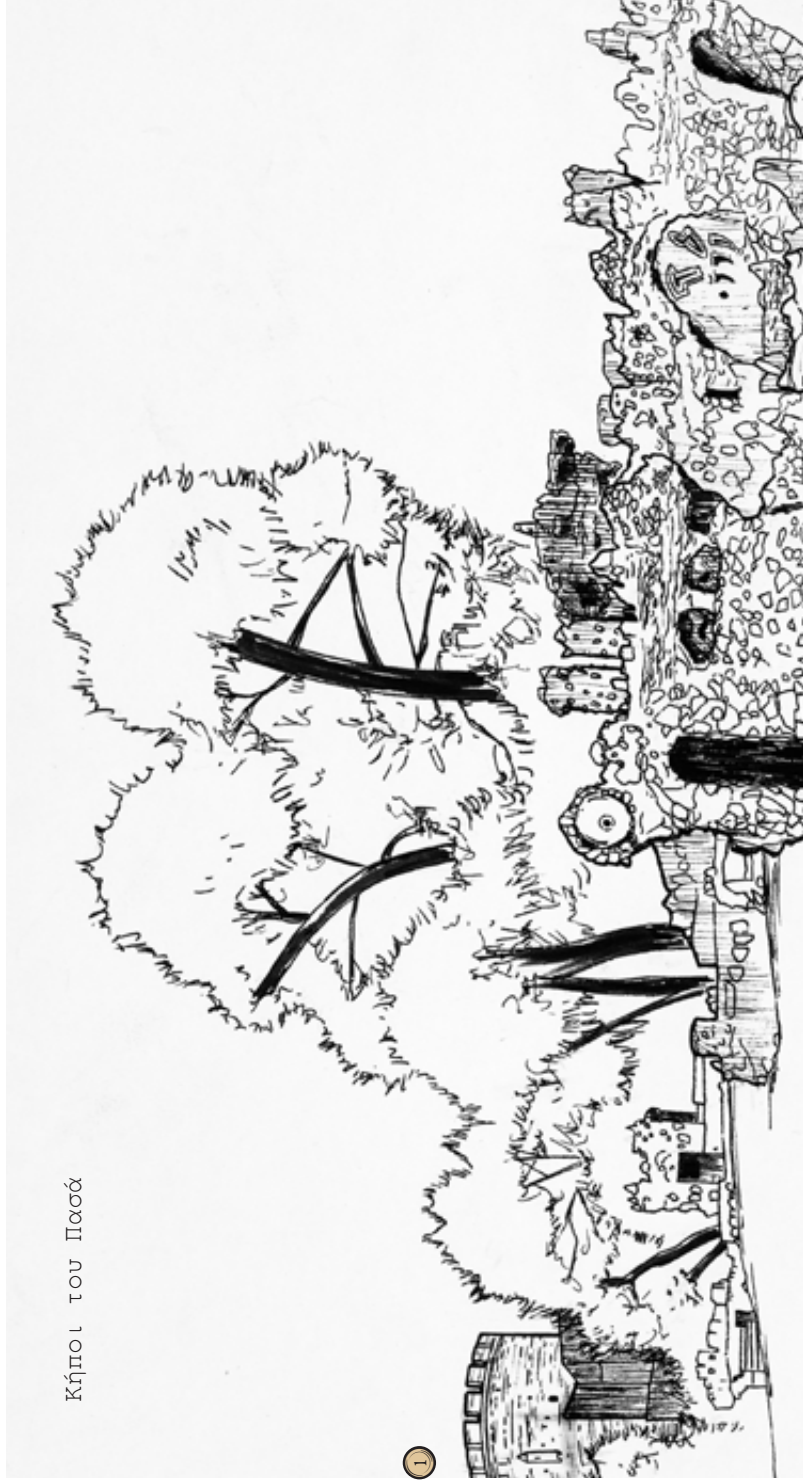
Βλέπαμε την πόλη να αναπτύσσεται ανατολικά εκεί που κάποτε, κοντά στον **Άγιο Παύλο**, διέρρευε ένας ακόμα χείμαρρος με αφετηρία τον Χορτιάτη. Ο ήλιος είχε ανέβει ψηλά και γυάλιζε τη στιλπνή επιφάνεια της θάλασσας. Αριστερά από τον πευκόφυτο λόφο η πόλη έκρυβε το πρόσωπό της κάτω από τη σκιά των τειχών της.

Μια λακέρδα, με λίγη “χτυπητή” και μελιτζάνα “αλοιφή”, θα ήταν ό,τι έπρεπε. Πριν προλάβω να προτείνω να πιούμε

Σούρουπο και ψυχανάμματα. Μαγικές στιγμές από το μπαλκόνι της ιστορικής ταβέρνας του Κρεωνίδη, που λειτούργει από το 1935 στην Άνω Πόλη.

Κήποι του Πασά

Κήποι του Πασά. Παρόμοιοι μορφολογικά με τις αρχιτεκτονικές δημιουργίες του **Antoni Gaudí** στο πάρκο **Guell** στη Βαρκελώνη. Οι οπαδοί της ιερής γεωγραφίας το θεωρούν μαγικό τόπο με μαγνητικά πεδία. Ένας παικός αστικός μύθος για δερβίσηδες, τέκτονες και κατακόμβες.

❶ Διακρίνεται ο Πύργος της Αήύσεως. Πύργος πυροβολικού που χτίστηκε στο τέλος του 15ου αιώνα ή στις αρχές του 16ου. Στις πηγές αναφέρεται ως *zincirli kule* (πύργος της αλυσίδας) ή *kuşaklı Kule* (ζωσμένος πύργος) λόγω του λίθινου κοσμήτη, που περιβάλλει τον κορμό του σαν αλυσίδα.

ένα ουζάκι στο μπαλκόνι του «**Κρεωνίδη**», ήδη με τράβηξες μαγεμένη από τη θέα. Το πρόσωπό σου έλαμπε στην προσπάθεια να χορτάσει το βλέμμα σου την πόλη. Από τις σπουδαίες προσωπικότητες μέχρι τους ανώνυμους ταξιδιώτες, η τέρψη του σώματος και πνεύματος χρειάζονται εξίσου, ένα καλό γεύμα και μια καλή παρέα.

Άρχισε να σουρουπώνει.

Ήθελα να κλείσει ο πρώτος μας περίπατος στον άλλο κόμφο στο κουβάρι της μνήμης της πόλης.

Πύργος της Αλύσεως

Ο πύργος του **Τριγωνίου** ή της **Αλύσεως**. Κατασκευασμένος την ίδια εποχή με τον σχεδόν όμοιό του στο νότο, κυκλικός κι αυτός, συνομιλούν πάνω από 5 αιώνες για τις τύχες αυτής της πόλης και των ανθρώπων της. Και πόσα έχουν

ακόμα να πουν...

Πόσα έχω εγώ, ακόμα να σου πω...

Δεν χρειάστηκε να γυρίσω πλάι μου να σ' αναζητήσω. Είχες ήδη φύγει, όπως ήρθες στο μυαλό μου, σαν όραμα πως ήσουνα κοντά μου.

Όπως εκείνη. Η σκιά της κυράς **Παλαιολογίνας** που μπαινοβγαίνει από την πύλη της, παράπλευρα στην «**Πορτάρα**» των κάστρων, κάθε πρωί και βράδυ.

«**Ανηγέρθη η παρούσα πύλη ορισμών της κραταιάς και αγίας ημών κυρίας και δεσποίνης κυράς Άννης της Παθαιοιογίνης...**»

Μαζί με τον Άι - Δημήτρη, καβαλάρη στις επάλξεις, αγναντεύουν την πόλη του Κάσσανδρου να γεννιέται και να πεθαίνει και πάλι ζωντανή να μένει.

Χρησιμοποιήθηκε υλικό από το βιβλίο: **Κώστας Τομανάς**, «**Δρόμοι και γειτονίες της Θεσσαλονίκης**», εκδ. Νησίδες 1997

